

ULU ŞEHRIYÂR'IN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ MÜNÂSEBETİYLE*

Gulam Hüseyin BEĞDELİ

Aktaran: Gülin ÖĞÜT EKER

Aşık /léyir bir nazlı yar varmış,
Eşginden od tutub yanar varmış.

Bir nazlı, sözlü "ŞEHRIYAR" varmış...

Seyid Mehemed Hüseyin Behcet Tebrizî (Şehriyâr), Hacı Mir İsmayıl Hoşkinâbî'nin oğludur. O, şemsî, hicrî 1285'te (m. 1906) Tebriz'de dünyaya gelmiş ve bir müddet sonra aynı şehirde baş gösteren siyasî ve içtimâî hadiselerle iç içe olan âilesiyle birlikte ata baba yurdu Hoşkinâb'a göç etmiş; çocukluk çağını, güzel ve bereketli "Heyderbaba" dağının selâli eteklerinde geçirmiştir. Öz ata-baba yurdu, avlağı ve seyrangâhı olan "Heyderbaba", onun gelecekteki yaratıcılığı için ilham kaynağı olmuştur.

Şehriyar, ömrünün güzel çağlarını bu dağın eteklerinde geçirmiştir. Bu dağ, Azerbaycan'ın Abbas mahallinin kuzeybatı tarafında, meşhur Garaçemen'den tam altı kilometre uzaklıktadır. Dağın etrafında yeşil yamaçlar; güllü çiçekli düzlükler; sulu, selâli bağ bahçeler ve Güllüce, Narınabad, Başkend, Daşatan (Gece Baba), Ziluce, Gülhen, Gayışgurşag, Şenmüada ve Hoşkinab köyleri bulunur.

Bunlardan Hoşkinâb'ın ve Gayışgurşag'ın çok eski bir târihi vardır. Sonradan, büyük Şehriyâr'ın adı ile bu iki köyün şöhreti daha da artmış ve "Heyderbaba" dağı gibi ebediyete kavuşmuştur.

Biz vaktiyle Şehriyâr'ın Farsça yazdığı eserlerinin üzerinde geniş incelemeler yapıp, onun, dikkatimizi çeken bir dizi Farsça şiirlerini ana dilimize (Türkçeye) tercüme etmiştik. Bu eserler 1963 yılında Bakü'de yayımlanmıştır. "Mehemed Hüseyin Şehriyar" monografisini yazmış daha sonra, "Heyderbaba" şiirini ve edibin ana dilindeki şiirler antolojisini Profesör Hemid Hemmedzâde ile birlikte "Aman Ayrılık" adı ile 1981 yılında yine Bakü'de yayımlamıştık.

İran'a döndükten sonra da şemsî-hicrî 1358'de (m. 1979) Şehriyar hakkında birçok eser ve makâlelerimiz (Fars ve Türk dillerinde) yayımlanmıştı. Yurt dışında iken, Şehriyâr'ı daha geniş olarak tanıtmak maksadıyla yirmiden çok makâle yazmış ve dünya çapında Şarkiyat sempozyumlarında bildiriler sunup Şehriyâr'ın yaratıcılık kudret ve azâmetini göstermiştik.

Kanaatimce, şâirin Tahran'ın "Mehr" hastânesine yatması, ileri gelen şahsiyetlerin şâirin ziyaretine gelmesi ve Şehriver ayının 27'sinde (17 Ekim) Cumartesi günü sabahleyin vefat etmesi, merhûmun cenâzesinin uçakla Tebriz'e gönderilmesi hakkında kısa bir malûmat okuyucular için ilgi çekici olacaktır.

1367 yılı Mordad ayının (22 Ağ. - 21 Ey.) başlarında, üstâdın oğlu Hadi, Tebriz'den telefon edip, yakın zamanlarda üstâdın tedâvi için Tahran'ın "Mehr" has-

* EDEBİYYAT GEZETİ, 4 yanvar, 1991-ci il, No. 1 (2448), Bakı

tanesine geleceğini haber verdi. Ben hastahâneye gidip onun durumunu öğrenmek istedim. Hastahâne müdürü Söhrab Şebhani Bey ve Doktor İbadî Bey ile görüştüm. Onlar resmî işlemleri yapıp, muhterem hastayı kabul etmeye hazır olduklarını söylediler.

Nihayet, Mordad ayının 9'unda (1 Ey.) Şeriyar, Tebriz'den Tahran'a "Mehr" hastahânesine getirildi. 513 numaralı odaya yerleştirildi. muayene ve tedâviye başlandı. Üstâdın iyileşmesi için her türlü tıbbî muayeneler ve itinâlî tedaviler uygulandı. Meşhur kalp uzmanı Doktor Habil, Üstâdın hekimi olarak tâyin olundu. Birçok uzman tarafından tedâvi uygulandı. üstada şifâ vermek ve onu eski sağlığına kavuşturmak bütün hastahâne çalışanlarının en büyük arzusuydu. Lâkin, bir taraftan üstâdın yaşlılığı, diğer taraftan ciğer rahatsızlığı vs. şâirin iyileşmesine imkân vermiyordu. Doktor Habil bey'in ifadesine göre, şâirin vücûdunun sağ tarafı fonksiyonlarını kaybetmiş, bu da kan dolaşımına engel olmuştu. Derhal özel muayene odasına götürülmüştü; ancak, ne yazık ki uygulanan bütün tedâvi ve tedbirler netice vermemiş; Şehrîverin 27'si Cumartesi günü (17 Ekim), saat 07.30'da şâirin soylu ve sevgili kalbi ebedî olarak durmuş ve pâk ruhu, arş-ı âlâyâ uçmuştur.

Yukarıda ifâde ettiğim gibi, biz takriben gûnaşırı hastahâneye gidip iki saatten fazla üstâdın huzurunda bulunur, onu oyalayıp eğlendirirdik. Bâzen üstâdın arzusuyla, Hâlîz'dan, Nizâmî'den Sadî'den ve diğer şâirlerden şiirler okurduk. Bâzen de kendi gazellerinden ya da "Heyderbaba'ya Selâm" manzumesinden bentler tahlil edip şâiri eğlendirirdik. Bir gün benden Kuzey Âzerbaycan şâirlerinden şiirler okumamı ricâ etti. Ben de Stalin kurbanlarından olan Ahmet Cevat'ın meşhur "Göy Göl"

şiirini okumaya başladım. Şiir, şâiri heyecanlandırdı. Ahmet Cevat'ın nasıl öldürüldüğünü sordu. Ben de özetleyerek, onun cellât Stalin'in emriyle öldürülüşünü anlattım. Ve üstad ağladı. Durumu düzeltmek için, çağdaş Kuzey Âzerbaycan'ın büyük üstâdı Aliğa Vahid'in Şehrîyâr'a ithaf ettiği gazeli okudum.

Ne yazık ki, şartlar ve ölüm, iki büyük şâirin görüşmesine imkân vermedi. Gazel, Şehrîyâr'ın çok hoşuna gitti ve onu çok etkiledi; Vahid'e rahmet etti. Sonra, Semed Vurgun'dan bir şiir okumamı ricâ etti. O anda Vurgun'un aşağıdaki şiiri aklıma geldi:

**Güneş gurub edir, sönür kâinat,
Ezelden béledir vefasız hayat.
Sévgilim, insanın ömrü gödektir,
Ömür bir guş kimi uçaçağ elden,
Bize de béle, bir gün gelecektir,
Dünya bu hökmünü vérib ezelden.**

Bu şiir, üstâdı çok müteessir etti; şiiri tekrar okumamı istedi. Ben şiiri okuyunca ağladı ve dedi ki:

- Artık ben iyileşmem ve tezelden gitmeliyim. Seyid Rıza ve Fazile'ye vedâ ettim, sana da vedâ ediyorum. Öldükten sonra eğer Tahran'da defnedilirim, beni Hazret Şahebdülezim'de gömün; eğer Azerbaycan'a götürülürsem, çok isterdim ki, cenâzem, dünyalar kadar sevdiğim Heyderbaba dağının eteğinde toprağa verilsin; ancak, Tebriz'de toprağa verilirim, o zaman beni Şâirler Mezarlığı'na defnedin.

Şehrîver ayının 28 nci günü sabah saat 9 sularında Şehrîyâr'ın cenazesi Mehr hastahânesinden kaldırıldı. Onu uğurlayan kalabalık Mehrabad Havaalanına doğru yola koyuldu. Devlet ve hükûmet temsilcileri tarafından görkemli bir teşrifat yapıldı. 20'den fazla bakan, milletvekili ve

diğer hükümet ileri geleni cenâze merâsimine iştirak etmişti. Cenâze, havaalanına götürülmeden önce, Musevî Kermerüdi Bey, merhûmun edebî şahsiyeti hakkında kısa bir konuşma yaptı ve şâirin akrabalarına hükümetin tâziyetlerini bildirdi. Resmî merâsim bittikten sonra birkaç kişi daha şâir ile ilgili kısa hâtıralarını anlattı. Nihâyet, saat on iki sularında uçak havalandı. Ben, Hoşkinâbî Bey ve Fâzıl bey cenâzeyi teşyi ediyorduk.

Yaşlı Tebriz, aziz atasını, şâirini bağına bastı. Sanki, bütün Tebriz halkı benzeri görülmemiş bir izdihamla keder içinde, bu mâtem merâsimine iştirak etmişti. Defin merâsimi Şehrîver'in 29'uncu günü yapılabacağından, tabut "morg"a gönderildi.

Aynı gün, yani pazar günü Şehrîver'in 28'inde akşam saat 20:00 Tebriz Şehid Medenî adlı binâsında şâirin hâtırasını edebileştiren yas merâsimi ve şiir gecesi yapıldı. Ülkenin her yeriden çok kısa bir süre içinde Tebriz'e gelen pekçok âlim, şâir ve üstâdın hayranları, dostları, akrabaları ve misâfirler bu merâsime katıldılar. Merâsime katılanlar Çağdaş Şark'ın büyük ârifi ve şâiri Üstad Şehriyar hakkında derin hüznü ve kederle, sözler söylediler. Onun benzersiz edebî şahsiyeti hakkında fikirler yürüttüler. İlk olarak Âzerbaycan Vâlisi, Şehriyâr'ın sâdece,

Âzerbaycan ve İran'ın değil, bütün Şark'ın iftiharî olduğunu anlattı. Sonra Ali Nazmi, Şehriyâr'ın hayâtı ve edebî kişiliği hakkında kısa ve özlü malûmatlar verdi. Musevî Germerudî, Hamit Sebzvarî, Hüseyin Sefa, Lahuntî ve ben, bu büyük kayıp ve mâteme ithaf ettiğimiz şiirlerimizi okuduk. Sonunda merhûmun kardeşi Mühendis Rıza Hoşkinâbî Bey kendisi ve âilesi adına herkese teşekkürlerini bildirdi. Anma gecesi sona erdi.

Salı günü, Şehrîverin 29'unda, sabah saat yedide emsâli görülmemiş bir kalabalıkla Tebriz'in İmam Humeynî namazgâhına gidildi. Şehrin cuma imamı Ayetullah Melekuî, merhumun cenâze namazını kıldırdı. Tabut kaldırıldı ve bir milyondan fazla insan cenâzenin ardından Şörhab'a doğru yola koyuldu. Namazgântan Sörhab'a kadar, cenâze, kadirbilir Tebriz halkının omuzlarında taşındı. Caddeler insan kaynıyordu, nasıl derler, iğne atsan yere düşmezdi. Şâirin aziz naaşı Sörhab'ın Şâirler Mezarlığı'nda Getran Tebrizî, Felek-i Şirvanî, Hakan-ı Şirvanî, Esad-ı Tusî, Hüman Tebrizî, Enverî, Şemseddin, Şahpur Ferzende Mehemmed (Sebzva) Nişapur, Zahir Feryabî, Mücireddin Beyleganî, Emin tusî, Şekib-i Tebrizî, Mani Şirazi ve diğerleriyle aynı sırada toprağa verildi.

YAZARLARIMIZA HATIRLATMA...

Dergimizin üç ayda bir yayınlanması sebebiyle, gönderilen yazıları kısa sürede yayınlamıyoruz. Yayınlanmasına karar verilen yazılar, sırası geldikçe mutlaka yayınlanacaktır. Sayın yazarlarımızın bizi anlayacaklarını ve "Prensipler"imize uygun yazılar göndereceklerini ümit ediyoruz.